

Бæргæ, хуарзи ни ку цæуидæ алке дæр

Бæргæ, хуарзи ни ку цæуидæ алке дæр

Дигорæ 2006 № 2, стр. 2

paragraph 1.

1.1. « ЛÆГ ДÆ ÆВИ НÆ ?..»
лæг ДÆ ÆВИ НÆ
man/husband be.PRS.2SG or,is.really NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL

paragraph 2.

2.1. Дзæуæгигъæуи госпитæлтæй еуемæ Цæцæнæй
Дзæуæгигъæу -и госпитæл -т -æй еу -емæ Цæцæн -æй
Vladikavkaz GEN/INESS hospital PL ABL one ALL.PRN Chechen ABL
æрбаластонцæ цæф æригон уруссаг лæппой
æрба- ласт -онцæ цæф æригон урус -аг лæппо -й
PREF carry,drag/remove PST.TR.3PL wound/blow young/recent russian SUF boy GEN/INESS
2.2. Еу къах ибæл нæбал адтæй -
еу къах ибæл нæ- =бал адтæй -
ITER/one foot/paw/leg(furniture) 3SG.ENCL.SUPER NEG =for.a.while/any.more be.PST.3SG
тугъд тугъд æй , фидбилизæй фулдæр
тугъд тугъд æй фидбилиз -æй фулдæр
war war be.PRS.3SG misfortune/evil ABL more
си ци ес ?
си ци ес
3SG.ENCL.INESS/3PL.ENCL.INESS/3SG.ENCL.ABL/3PL.ENCL.ABL what EXT
2.3. Нæбал кумдта биццеу нæдæр
нæ- =бал кумд -т -а биццеу нæ- дæр
NEG =for.a.while/any.more obey,agree,yield TR PST.TR.3SG boy NEG FOC
хуæрун , нæдæр ниуазун ,
хуæр -ун нæ- дæр ниуаз -ун
eat/eat.away,erode/wash.away/scratch.oneself INF/PRS.1SG NEG FOC drink INF/PRS.1SG
еудадзуг игъуста æ хурфæмæ ,
еудадзуг игъуст -а æ хурф -æмæ
constant hear/be.heard PST.TR.3SG POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN interior/womb/subsoil ALL
бонæй-бонмæ тайгæ цудæй
бон -æй - бон -мæ тай -гæ цуд -æй
day/possibility ABL day/possibility ALL melt,fuse/dissolve/be.digested CONV go PST.INTR.3SG
2.4. Уæхемæ , дæ нийергутаемæ уæддæр еу
уæхемæ дæ нийергу -т -æмæ уæддæр еу
2PL.REFL.ALL POSS.2SG/2SG.ENCL.GEN parent PL ALL nevertheless ITER/one

цалдæр дзурди	ниффинсæ	, сæ	зæрдæ
цалдæр дзурд -и	ниф- финс -æ	сæ	зæрд -æ
several speak GEN/INESS	PREF write IMP.2SG	POSS.3PL/3PL.ENCL.GEN	heart NOM
дзордзæнæй	, зæгъгæ	, ин	ку зæгъиуонцæ , уæд
дзор -дзæнæй	зæгъ -гæ	ин	ку зæгъ -иуонцæ уæд
speak FUT.3SG	say CONV	3SG.ENCL.DAT	when/if say OPT.3PL then/be.IMP.3SG
æхе	фарсæрдæмæ		
æхе	фарс	æрд -æмæ	
3SG.REFL.GEN/POSS.REFL.3SG	side/page/wall/shore,coast	half,side	ALL
бахатидæ		æ	
ба- хат		-идæ æ	
PREF multiply/turn,turn.over/appeal/persuade/know/revenge	OPT.3SG	POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN	
хуссæни	æма	нигъгъос	уидæ
хусс -æн -и	æма	нигъ- гъос	уидæ
sleep,lie/??? NMLZ GEN/INESS	and/but/for/that	PREF ear/???/quiet/honeycomb	be.OPT.3SG
2.5. Сæумæй	изæрмæ		
сæумæ -й	изæр -мæ		
morning GEN/INESS	evening	ALL	
си		хъип-сун	
си		хъип - сун	
3SG.ENCL.INESS/3PL.ENCL.INESS/3SG.ENCL.ABL/3PL.ENCL.ABL	sound,whisper	sound	
нæ	фегъустайсæ		
нæ	фе- гъуст -айсæ		
NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL	PREF hear/be.heard	CNTRF.2SG	
2.6. Еу	загъдæй	, лæппой	уод æрдойæй
еу	загъд	-æй лæппо -й	уод æрдой -æй
ITER/one	say.PART.PST/dispute,quarrel	ABL boy GEN/INESS	soul,spirit hair ABL
нарæгдæр	иссæй	, дохтуртæ	катаййи
нарæг -дæр	ис- сæй	дохтур -т -æ	катай -йи
naroow,thin COMPAR/FOC	PREF be.PRS.3SG	doctor PL NOM	concern/dispair GEN/INESS
бацудæнцæ	, нæбал	зудтонцæ	, ци
ба- цуд -æнцæ	нæ- =бал	зуд -т -онцæ	ци
PREF go PST.INTR.3PL	NEG =for.a.while/any.more	know,can TR PST.TR.3PL	what
ма	кæнонцæ	, уой	
ма	кæн -онцæ	уой	
NEG/also/and/but/for/that	do SUBJ.3PL	be.SUBJ.3PL/he,she.GEN	
paragraph 3.			
3.1. Еу	усми	госпитæльмæ сæйгити	
еу	усм -и	госпитæль -мæ сæй -г -ит -и	
ITER/one	period,moment GEN/INESS	hospital ALL	be.ill CONV PL GEN/INESS

бæрæггæнæг		бацудæй		паддзахадон кустуат « Березки »
бæрæг	-гæн -æг	ба- цуд -æй		паддзахад -он кустуат
known/defined do.PRS PART.PRS		PREF go PST.INTR.3SG		state ADJ enterprise
уæди		разамонæг Лалити		Левæ .
уæд	-и	разамонæг Лали -т -и		
then/be.IMP.3SG GEN/INESS		administrator PL GEN/INESS		
3.2. 1994 анзи		Левæ бахаудтæй		поезди
анз -и		ба- хаудт -æй		поезд -и
year GEN/INESS		PREF fall PST.INTR.3SG		train GEN/INESS
бунмæ		, ниви		
бун	-мæ	нив		-и
bottom,base/heritage/ruin ALL		fortune,fate/picture,image GEN/INESS		
ервæзт				фæккодта
ервæзт				фæк- код -т -а
save.oneself/free.oneself.PART.PST/rescue,escape/liberation,release		PREF do TR PST.TR.3SG		
фал ... байзадæй		æнæ къæхтæй		, уæраги
фал	ба- йзад -æй	æнæ къæх		-т -æй уæраг -и
however PREF stay PST.INTR.3SG		without foot/paw/leg(furniture) PL ABL		knee GEN/INESS
сæртæй дæлæмæ .				
сæр -т -æй дæлæмæ				
head PL ABL downwards				
3.3. Уæддæр Левæ хъæбæр		федар		уоди
уæддæр	хъæбæр	федар		уод -и
nevertheless	very/strong,sturdy	solidity,endurance		soul,spirit GEN/INESS
хецау		разиндтæй		, нæ
хецау	ра- зиндт -æй			нæ
master/father-in-law/head,chief		PREF appear PST.INTR.3SG		NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL
бакумдта		хъисмæтæн сæттун		, протезтæбæл
ба- кумд	-т -а	хъисмæт -æн сæтт -ун		протез -т -æбæл
PREF obey,agree,yield TR PST.TR.3SG		fate DAT break INF		prosthesis PL SUPER
исахурæй		цæун æма		абони дæр
ис- ахур	æй	цæ -ун æма		абони дæр
PREF learning,science,scientist be.PRS.3SG		go INF and/but/for/that today FOC		
æ		хабæрттæ		кæнуй
æ	хабæр	-тт -æ кæн -уй		цæр -уй кос -уй
POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN		event,affair PL NOM do PRS.3SG		live PRS.3SG work PRS.3SG
даруй		бийнонтæ		...
дар	-уй	бийнонт -æ		
have,keep/be.obliged/be.considered PRS.3SG		family NOM		

paragraph 4.

4.1. Левæн госпитæли дохтуртæ ракодтонцæ еци
 лев -æн госпитæл -и дохтур -т -æ ра- код -т -онцæ еци
 DAT hospital GEN/INESS doctor PL NOM PREF do TR PST.TR.3PL that

биццеуи хабар дæр .
 биццеу -и хабар дæр
 boy GEN/INESS event,affair FOC

4.2. Бацудæй имæ Левæ , бахаста ин
 ба- цуд -æй имæ ба- хаст -а ин
 PREF go PST.INTR.3SG 3SG.ENCL.ALL PREF carry PST.TR.3SG 3SG.ENCL.DAT

рæзæ , лæвæрттæ , куд фæууы , уотæ .
 рæз -æ лæвæр -тт -æ куд фæ- у -уы уотæ
 fruits NOM present/free.of.charge PL NOM how/specifically PREF be PRS.3SG so

4.3. Дзоруй ин , раст нæ кæнис
 дзор -уй ин раст нæ кæн -ис
 speak PRS.3SG 3SG.ENCL.DAT truth/straight NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL do PRS.2SG

, уæхæн фидбилизи беретæ бахаунцæ , фал
 уæхæн фидбилиз -и бер -ет -æ ба- ха -унцæ фал
 such misfortune/evil GEN/INESS many PL.PRN NOM PREF fall PRS.3PL however

не , ртасунцæ , цæрунцæ изолдæр , тох
 не р- тас -унцæ цæр -унцæ изол -дæр тох
 NEG/POSS.1PL PREF bend PRS.3PL live PRS.3PL distant COMPAR/FOC struggle

кæнунцæ , сæттун нæ комунцæ .
 кæн -унцæ сæтт -ун нæ ком -унцæ
 do PRS.3PL break INF NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL obey,yield PRS.3PL

4.4. Ду ба ма бустæги æригон ку дæ ,
 ду ба ма бустæги æригон ку дæ
 you.SG CONTR NEG/also/and/but/for/that entirely young/recent when/if be.PRS.2SG

гæнæнтæ ма дин берæ ку уодзæнæй ,
 гæнæн -т -æ ма дин берæ ку уодзæнæй
 possibility,means PL NOM NEG/also/and/but/for/that 2SG.ENCL.DAT many when/if be.FUT.3SG

зæгъгæ ...

зæгъ -гæ

say CONV

paragraph 5.

5.1. Лæппо имæ игъуста - игъуста , уæдта
 лæппо имæ игъуст -а - игъуст -а уæдта
 boy 3SG.ENCL.ALL hear/be.heard PST.TR.3SG hear/be.heard PST.TR.3SG after/besides

дин уотæ : « Гъай-гъай , дæуæн æнцон дзорæн æй , саг -
 дин уотæ гъай-гъай дæуæн æнцон дзор -æн æй саг -
 2SG.ENCL.DAT so of.course you.SG.DAT easy speak NMLZ be.PRS.3SG deer

сирди		хузæн æнæнез	,	дзæбæх	
сирд	-и	хузæн æнæ нез		дзæбæх	
wild.animal,game	GEN/INESS	alike without disease		good/healthy/successful	
куст		дин	,	хуарз машинæ	, ду
куст		дин		хуарз машин -æ	ду
work.PART.PST/work,job	2SG.ENCL.DAT	good		car/truck NOM	you.SG
хъалтæй		дæ	»	æма	уотæ изолдæр
хъал	-т -æй	дæ		æма	уотæ изол -дæр
rich.person/pride	PL ABL	be.PRS.2SG		and/but/for/that so	distant COMPAR/FOC
5.2. Левæ неци дзурдта , кæронмæ					
	неци	дзурд -т -а		кæрон	-мæ
	nothing	speak TR PST.TR.3SG		border/termination/outskirts/inflexion	ALL
имæ		байгъуста	,	уæдта	фиццаг æ
имæ	ба-	йгъуст -а		уæдта	фиццаг æ
3SG.ENCL.ALL	PREF	hear/be.heard PST.TR.3SG		after/besides first	POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN
еу		фадугбæл		уæламæ	
еу	фадуг	-бæл		уæлаæ	-мæ
ITER/one	trouser.leg/strip	SUPER		up,above,up over there	ALL
исхуæстæй			,	уæдта	иннебæл ...
ис-	хуæст	-æй		уæдта	инне -бæл
PREF	hold,grasp/bite,scold,fight	PST.INTR.3SG		after/besides other	SUPER
Электрон		цирагъи		рохсмæ гæзæмæ ферттивта	
электрон		цирагъ -и		рохс -мæ гæзæмæ фе-	рттивт -а
electron,electronic, electric	candle	GEN/INESS		light ALL sparse,few	PREF shine,glitter PST.TR.3SG
протезти		ирд		уæлцъарæ	
протез	-т -и	ирд		уæл- цъар	-æ
prosthesis	PL GEN/INESS	find.PART.PST/bright		above skin,shell	NOM
5.3. Дууæ къахей бæсти - дууæ протези ...					
	дуу -æ	къах	-ей	бæсти -	дуу -æ протез -и
	two NOM	foot/paw/leg(furniture)	GEN.PRN	instead	two NOM prosthesis GEN/INESS
paragraph 6.					
6.1. Биццеуи		бон		еу	усмæ
биццеу	-и	бон		еу	усм -æ
boy	GEN/INESS	day/possibility	ITER/one	period,moment	NOM
нецибал		бацæй	,	къехæй	
неци	=бал	ба- цæй		къех	-æй
nothing	=for.a.while/any.more	PREF	be.PRS.3SG	stupor/confusion/absent-minded	ABL
байзадæй					
ба-	йзад -æй				
PREF	stay	PST.INTR.3SG			

6.2. Левæ ба ин æ къох
ба ин æ къох
CONTR 3SG.ENCL.DAT POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN grove/hand

æ усхъæбæл æрæвардта ма
æ усхъ -æбæл æр- æвард -т -а ма
POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN shoulder SUPER PREF put,place TR PST.TR.3SG NEG/also/and/but/for/that
ин сабургай , фæлмæн гъæлæсæй
ин сабур -гай фæлмæн гъæлæс -æй
3SG.ENCL.DAT quiet,silent/calm,windless/peaceful/slow DISTR crumb,soft mouth/throat/voice ABL
уотæ : « Лæг дæ æви нæ ?
уотæ Лæг дæ æви нæ
so man/husband be.PRS.2SG or,is.really NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL

6.3. Дæ къохтæ
дæ къох -т -æ
POSS.2SG/2SG.ENCL.GEN grove/hand PL NOM

исдардтай ?»
ис- дард -т -ай
PREF have,keep/be.obliged/be.considered TR PST.TR.2SG
paragraph 7.

7.1. Уой фæсте лæппо хуæрун дæр
уой фæсте лæппо хуær -ун дæр
be.SUBJ.3PL/he,she.GEN behind boy eat/eat.away,erode/wash.away/scratch.oneself INF FOC
райдæдта , фæццæрдхуз æй , фæссæрæн æй ,
ра- йдæд -т -а фæц- цæрдхуз æй фæс- сæрæн æй
PREF begin TR PST.TR.3SG PREF cheerful be.PRS.3SG PREF clever/ingenious be.PRS.3SG
æ ниййергутæмæ дæр пъисмо ниффинсидæ .
æ ниййергу -т -æмæ дæр пъисмо ниф- финс -идæ
POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN parent PL ALL FOC letter PREF write OPT.3SG

7.2. Æхебæл ку фæххуæстæй ,
æхебæл ку фæх- хуæст -æй
3SG.REFL.SUPER when/if PREF hold,grasp/bite,scolld,fight PST.INTR.3SG
уæдтай рафинстонцæ æма рандæй
уæдта -й ра- финст -онцæ æма ра- нд æй
after/besides GEN/INESS PREF write PST.TR.3PL and/but/for/that PREF outside be.PRS.3SG
сæхемæ .
сæхемæ
3PL.REFL.ALL
paragraph 8.

8.1. Æз уæд цудтæн æвдæймаг къласмæ .
æз уæд цуд -тæн æвд -æймаг кълас -мæ
I then/be.IMP.3SG go PST.INTR.1SG seven ORD year,grade,form ALL

8.2. **Адтæй сентябри мæйæ , тæккæ тиллæг æма**
 адтæй сентябр -и мæй -æ тæккæ тиллæг æма
 be.PST.3SG September GEN/INESS month/moon NOM exactly harvest/crops and/but/for/that

рæзæ , фснайæн рæстæг .
 рæз -æ фснай -æн рæстæг
 fruits NOM tidy/stock.up/store/hide NMLZ time

8.3. **Нæ гъæуи байгон æй рæзæ**
 нæ гъæу -и ба- йгон æй рæз -æ
 NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL village GEN/INESS PREF open be.PRS.3SG fruits NOM

есæн пункттæ .
 ес -æн пункт -т -æ
 take/get NMLZ point,station PL NOM

8.4. **Скъолайæй куддæр иссæуианæ , уотæ нин**
 скъола -йæй куддæр ис- сæу -ианæ уотæ нин
 school ABL once PREF go OPT.1PL so 1PL.ENCL.DAT

нæ фидæ радтидæ куст -
 нæ фид -æ радт -идæ куст -
 NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL father/meat NOM give OPT.3SG work.PART.PST/work,job

чилауитæ æмбурд кæнун ящикти .
 чилауи -т -æ æмбурд кæн -ун ящик -т -и
 plum PL NOM meeting do INF box PL GEN/INESS

8.5. **Уæдта сæ уæрдуни цурхгæ æма**
 уæдта сæ уæрдун -и цурх -гæ æма
 after/besides POSS.3PL/3PL.ENCL.GEN cart GEN/INESS put,lay,pile CONV and/but/for/that

ласгæ æлхæнæгмæ .
 лас -г -æ æлхæн -æг -мæ
 carry,drag/remove CONV NOM buy.PRS PART.PRS ALL

8.6. **Уæди доги æхцатæмæ гæсгæ сæбæл къапеккитæ**
 уæди дог -и æхца -т -æмæ гæсгæ сæбæл къапекк -ит -æ
 age GEN/INESS money PL ALL according.to 3PL.ENCL.SUPER kopeck PL NOM

лæвардтонцæ , фал уонæй дæр нæ мадæ
 лæвард -т -онцæ фал уонæй дæр нæ мад -æ
 give TR PST.TR.3PL however they.ABL FOC NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL mother NOM

ма фидæ цидæр цъæсгитæ нигæниуонцæ ,
 ма фид -æ цидæр цъæсги -т -æ ни- хгæн -иуонцæ
 NEG/also/and/but/for/that father/meat NOM something trap,snare PL NOM PREF close OPT.3PL

берæ сувæллæнтти берæ харз гъæуй -
 берæ сувæллæн -тт -и берæ харз гъæ -уй -
 many child PL GEN/INESS many expense need/be.necessary PRS.3SG

хуæруйнагæй , хъæппæлæй , киунугæй ...
 хуæр -уйнаг -æй хъæппæл -æй киунуг -æй
 eat/eat.away,erode/wash.away/scratch.oneself PART.FUT ABL clothes ABL book ABL

paragraph 9.

9.1. **Чилауи бәләстә нәмә еу дууинсәй адтәй** .

чилауи бәләс -т -ә нәмә еу дууинсәй адтәй
plum tree PL NOM 1PL.ENCL.ALL ITER/one forty be.PST.3SG

9.2. **Æз исхезинә бәласәмә , дзәбәх әй**

әз ис- хез -инә бәлас -әмә дзәбәх әй
I PREF climb OPT.1SG tree ALL good/healthy/successful be.PRS.3SG

ниттелинә , мә мадә ,

нит- тел -инә мә мад -ә
PREF nod/wave/shake OPT.1SG 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG mother NOM

мә хуәртә әма әнсувәртә ба бунаәй

мә хуәр -т -ә әма әнсувәр -т -ә ба бунаәй
1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG sister PL NOM and/but/for/that own.brother PL NOM CONTR under

игътонцә .

игът -онцә
PST.TR.3PL

paragraph 10.

10.1. **Еу уәхәни бәласә тилд фәддән , зәнхәмә**

еу уәхән -и бәлас -ә фәд- дән зәнх -әмә
ITER/one such GEN/INESS tree NOM PREF be.PRS.1SG earth ALL

хәстәгдәр к адтәй , еци кәлеумә

хәстәг -дәр к адтәй еци кәлеу -мә
relative/close COMPAR/FOC when/if be.PST.3SG that branch/thigh ALL

әрхизтән , уордигәй ба гъәуама

әр- хизт -ән уордиг -әй ба гъәуама
PREF climb PST.INTR.1SG there ABL CONTR should.be

сабургай мәхе

сабур -гай мәхе
quiet,silent/calm,windless/peaceful/slow DISTR 1SG.REFL.GEN/POSS.REFL.1SG

әруагътайнә .

әр- уагът -айнә
PREF permit,let.go,keep CNTRF.1SG

10.2. **Фал әваст мә сәри ци**
фал әваст мә сәр -и ци
however suddenly/by.accident/unauthorized 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG head GEN/INESS what

фәммедәг әй , әвәдзи , мәмә хъабәр бәрзонд

фәм- медәг әй әвәдзи мәмә хъабәр бәрзонд
PREF in,inside be.PRS.3SG obvious 1SG.ENCL.ALL very/strong,sturdy height

нә фәккастәй ,

нә фәк- каст -әй
NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL PREF look/read/seem PST.INTR.3SG

магъа , **ама** **дин** **уордигæй ку**
 ма гъа ама дин уордиг -æй ку
 NEG/also/and/but/for/that PRTCL and/but/for/that 2SG.ENCL.DAT there ABL when/if

ратæррæст кæнинæ бунмæ .
 ра- тæррæст кæн -инæ бун -мæ
 PREF hop do OPT.1SG bottom,base/heritage/ruin ALL

10.3. Цæвгæ неци никкодтон , нæ
 цæв -гæ неци ник- код -т -он нæ
 hit/break CONV nothing PREF do TR PST.TR.1SG NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL

фæрристан уоййасæ , фæггæпп кодтон ама æз
 фæр- рист -æн уоййасæ фæг- гæпп код -т -он ама æз
 PREF ache,hurt PST.INTR.1SG such,so PREF jump do TR PST.TR.1SG and/but/for/that I

дæр иннети хæццæ февналдтон чилауитæ
 дæр инн -ет -и хæццæ фе- вналд -т -он чилауи -т -æ
 FOC other PL.PRN GEN/INESS together PREF touch/begin TR PST.TR.1SG plum PL NOM

едзунмæ .
 едз -ун -мæ
 pick.up,glean,peck INF ALL

10.4. Фал дессаг - ма галеу цонг раст
 фал дессаг - ма галеу цонг раст
 however wonder 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG left/untrue/left-handed hand truth/straight

кæнун нæбал комуй , еци къæдзæй
 кæн -ун нæ- =бал ком -уй еци къæдз -æй
 do INF NEG =for.a.while/any.more obey,yield PRS.3SG that bend,humpbacked ABL

лæууы .
 лæу -уй
 stand PRS.3SG

10.5. Ра ' йбæл хуæцун бæргæ -
 ра- йбæл хуæц -ун бæргæ -
 PREF 3SG.ENCL.SUPER hold,grasp/bite,scold,fight INF/PRS.1SG if.only/may.be

нæ рæстмæ кæнуй .
 нæ рæст -мæ кæн -уй
 NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL truth/straight ALL do PRS.3SG

10.6. Рæмбуйникъæдзæ ба цидæр æхсилкъæ рист
 рæмбуйн -и къæдз -æ ба цидæр æхсилкъ -æ рист
 elbow GEN/INESS bend,humpbacked NOM CONTR something nip NOM pain

искæнидæ .
 ис- кæн -идæ

PREF do OPT.3SG

10.7. Кæсун , ама дин гъолæ
 кæс -ун ама дин гъол -æ
 look/read/seem INF/PRS.1SG and/but/for/that 2SG.ENCL.DAT vertebra/???/ball/???/coin NOM

æ бунатæй дзæвгарæ рагæпп кодта
 æ бунат -æй дзæвгарæ ра- гæпп код -т -а
 POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN place ABL considerable PREF jump do TR PST.TR.3SG

10.8. Мæ мадæ уой ку
 мæ мад -æ уой ку
 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG mother NOM be.SUBJ.3PL/he,she.GEN when/if

рауидта , уæд искудтæй , æ
 ра- уид -т -а уæд ис- кудт -æй æ
 PREF see TR PST.TR.3SG then/be.IMP.3SG PREF cry ABL POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN

фур тухстæй ма ци
 фур тухст -æй ма ци
 ram/lot.of,strongly go.through/worry.PART.PST/concerned ABL NEG/also/and/but/for/that what

ракодтайдæ , уой нæбал
 ра- код -т -айдæ уой нæ- =бал
 PREF do TR CNTRF.3SG be.SUBJ.3PL/he,she.GEN NEG =for.a.while/any.more

зудта
 зуд -т -а
 know,can TR PST.TR.3SG

10.9. Иннæ сувæллæнттæ дæр хуарзау нæбал адтæнцæ ,
 инн -æ сувæллæн -тт -æ дæр хуарз -ау нæ- =бал адтæнцæ
 other NOM child PL NOM FOC good EQU NEG =for.a.while/any.more be.PST.3PL

тæрегъæди каст
 тæрегъæд -и каст
 sympathy,compassion/sin GEN/INESS look/read.PART.PST/care,supervision/studies/examined

мæмæ кодтонцæ
 мæмæ код -т -онцæ
 1SG.ENCL.ALL do TR PST.TR.3PL

paragraph 11.

11.1. Уæдмæ скъолайæй исхъæрттæй мæ
 уæд -мæ скъола -йæй ис- хъæрд -æй мæ
 then/be.IMP.3SG ALL school ABL PREF reach PST.INTR.3SG 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG

фидæ
 фид -æ
 father/meat NOM

11.2. Балæхъæрттæй мæ фидæ
 балæхъæрттæй мæ фид -æ
 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG father/meat NOM

11.3. Балæдæрдтæй гъуддаг , хъæбæр багузавæ
 ба- лæдæрдт -æй гъуддаг хъæбæр ба- гузав -æ
 PREF filter/trickle/cry PST.INTR.3SG affair,event very/strong,sturdy PREF doubt NOM

кодта	,	әнарәхст		цәмә	айтә
код -т -а		ән- арәхст		цәмә	айтә
do TR PST.TR.3SG		same manage/know.how.to/correspond.PART.PST/skill		what.ALL	be.PRS.2PL
, зәгъгә	...				
зәгъ -гә					
say CONV					
11.4. Фал	нәлгоймаг уәддәр	нәлгоймаг әй			
фал	нәлгоймаг уәддәр	нәлгоймаг әй			
however man	nevertheless man	be.PRS.3SG			
11.5. Загъта	мә	мадән	,	цалинмә	
загът -а	мә	мад -ән		цалинмә	
say PST.TR.3SG	1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG	mother DAT		until,till	
ма	рохс әй	, уәдмә	' й		
ма	рохс әй	уәд	-мә әй		
NEG/also/and/but/for/that	light be.PRS.3SG	then/be.IMP.3SG	ALL	3SG.ENCL.GEN	
хонә	Хәзнидони	уәлбилә	рагъбәл	ци	
хон -ә	Хәзнидон -и	уәл- бил -ә	рагъ -бәл	ци	
name/invite IMP.2SG	Khaznidon (village) GEN/INESS	above lip/shore NOM	back/ridge SUPER	what	
фермә	ес	, уордәмә	, зәгъгә		
ферм -ә	ес	уордә -мә	зәгъ -гә		
farm NOM EXT	there ALL	say CONV			
11.6. Уоми	уәд	фонсгәсәй	куста		
уоми	уәд	фонс гәс	-әй куст -а		
there/he,she.INESS	then/be.IMP.3SG	cattle/property guard/guarding ABL	work PST.TR.3SG		
хәзнидойнаг	Боллоти	Гәләу (кәд ма			
хәзнидойн -аг	Болло -т -и	кәд ма			
Khaznidon (village) SUF	PL GEN/INESS	when/if NEG/also/and/but/for/that			
ести	гъуди кәнун	, уәд	уотә хундтәй		
ести	гъуди кән -ун	уәд	уотә хундт -әй		
something thought do	INF/PRS.1SG	then/be.IMP.3SG	so invite.PART.PST ABL		
ә	ном	)			
ә	ном				
POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN	name/fame,respect				
11.7. Рацәргә	адтәй	, фал	, дан	, иуәхст	
ра- цәр -гә	адтәй	фал	дан	иуәхст	
PREF live CONV	be.PST.3SG	however	DIR	dislocate.PART.PST/dislocation	
әвәрунмә	хуарз арәхстәй				
ә- вәр -ун -мә	хуарз арәхст		-әй		
without put,place	INF ALL	good manage/know.how.to/correspond	PST.INTR.3SG		

paragraph 12.

12.1. **Ци гәнән адтәй , рандә ан уордәмә .**
 ци гәнән адтәй ра- нд -ә ан уордә -мә
 what possibility, means be.PST.3SG PREF outside NOM be.PRS.1PL there ALL

12.2. **Мә фидә нин фәндаггагән**
 мә фид -ә нин фәндаг -аг -ән
 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG father/meat NOM 1PL.ENCL.DAT road SUF DAT

тукани ралхәдта гинкѳости баст -
 тукан -и ра- лхәд -т -а гинкѳос -т -и баст -

shop GEN/INESS PREF buy TR PST.TR.3SG roll PL GEN/INESS bind.PART.PST/bunch

етә уәд хъәбәр кадгин адтәнцә - әма

етә уәд хъәбәр кад -гин адтәнцә - әма

they, those then/be.IMP.3SG very/strong, sturdy respect, glory ADJ be.PST.3PL and/but/for/that

уони хәццә ранәхстәр ан .

уони хәццә ра- нәхстәр ан

they.GEN/POSS.3PL together PREF departure be.PRS.1PL

12.3. **Мә цонг баст адтәй цидәр**
 мә цонг баст адтәй цидәр
 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG hand bind.PART.PST/bunch be.PST.3SG something

кѳимбусәй .

кѳимбус -әй

small.rag/plug ABL

12.4. **Уоййасә хъәбәр мә нә**
 уоййасә хъәбәр мә нә
 such, so very/strong, sturdy 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL

гъигә дардта ,
 гъиг -ә дард -т -а
 boredom/sorrow/trouble, harm NOM have, keep/be.obliged/be.considered TR PST.TR.3SG

ма уой фәрци и гинкѳостәмә

ма уой фәрци и гинкѳос -т -әмә

NEG/also/and/but/for/that be.SUBJ.3PL/he, she.GEN thanks.to, by.means.of DEF roll PL ALL

ме рух рахадтон ,

ме рух ра- хад -т -он

POSS.1SG face PREF multiply/turn, turn.over/appeal/persuade/know/revenge TR PST.TR.1SG

хуәрзадә адтәнцә .

хуәрз -ад -ә адтәнцә

good SUF NOM be.PST.3PL

12.5. **Хор ранигулдәй , уотә бахъәрттан фермәмә .**
 хор ра- нигулд -әй уотә ба- хъәрт -т -ан ферм -әмә
 sun PREF set(sun) PST.INTR.3SG so PREF reach TR PST.1PL farm ALL

12.6. **Еци усми** **на** **размæ**
 еци усм -и на раз -мæ
 that period,moment GEN/INESS NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL in.front.of/next.to ALL
еу агъазиау устур куй ралигъдæй , **адтайдæ** , **æвæдзи** ,
 еу агъазиау устур куй ра- лигъд -æй адтайдæ æвæдзи
 ITER/one huge big dog PREF run PST.INTR.3SG be.CNTRF.3SG obvious
дзæбæх уæси асæ ,
 дзæбæх уæс -и асæ
 good/healthy/successful calf/splitting.axe GEN/INESS equal.in.size,quantity,age
æ гъостæ къуæрд , дзæмбута -
 æ гъос -т -æ къуæрд дзæмбу -т -æ -
 POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN ear/???/quiet/honeycomb PL NOM paw/claw PL NOM
арси дзæмбута , дæллаг билæ æрзæболæй
 арс -и дзæмбу -т -æ дæллаг бил -æ æр- зæбол æй
 bear GEN/INESS paw/claw PL NOM lower lip/shore NOM PREF pendent be.PRS.3SG
æма си
 æма си
 and/but/for/that 3SG.ENCL.INESS/3PL.ENCL.INESS/3SG.ENCL.ABL/3PL.ENCL.ABL
ферттевиуонцæ устур циргъ дæндæгутæ .
 фе- рттев -иуонцæ устур циргъ дæндæг -ут -æ
 PREF shine,glitter OPT.3PL big sharp tooth/merlon,jag/spoke/clove PL NOM

paragraph 13.

13.1. **Куд не , старстайанæ , мæ**
 куд не с- тарст -аййанæ мæ
 how/specifically NEG/POSS.1PL PREF be.affraid CNTRF.1PL 1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG
мадæ куймæ фæлмæн цъухæй цидæртæ дзоруй , « **Тузик** ,
 мад -æ куй -мæ фæлмæн цъух -æй ци дæр -т -æ дзор -уй
 mother NOM dog ALL crumb,soft mouth ABL what FOC PL NOM speak PRS.3SG
Тузик » , зæгъгæ , ймæ бæргæ фæккæнидæ , фал кæми !
 зæгъ -гæ ймæ бæргæ фæк- кæн -идæ фал кæми
 say CONV 3SG.ENCL.ALL if.only/may.be PREF do OPT.3SG however where

13.2. **Хæстæгæй-хæстæгдæр нæмæ цæуй** ,
 хæстæг -æй - хæстæг дæр нæмæ цæу -й
 relative/close ABL relative/close FOC 1PL.ENCL.ALL go PRS.3SG
æ цæстити тог рабадтæй , гъирзуй ,
 æ цæст -ит -и тог ра- бадт -æй
 POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN eye PL GEN/INESS blood PREF sit PST.INTR.3SG
мæнæ нæбæл нуртæккæ æхе ницæвдзæнæй
 мæнæ нæбæл нур тæккæ æхе ниц- цæв -дзæнæй
 there,that.is 1PL.ENCL.SUPER now exactly 3SG.REFL.GEN/POSS.REFL.3SG PREF hit/break FUT.3SG

13.3. Уæд	ин	мæ	мадæ	,
уæд	ин	мæ	мад	-æ
then/be.IMP.3SG	3SG.ENCL.DAT	1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG	mother	NOM
хуæздæр	гæнæн	нæбал	адтæй	, æма
хуæз -дæр	гæнæн	нæ- =бал	адтæй	æма
good	COMPAR/FOC	possibility,means	NEG =for.a.while/any.more	be.PST.3SG and/but/for/that
еу	гинкъос	рагæлста		.
еу	гинкъос	ра- гæлст -а		
ITER/one	roll	PREF throw	PST.TR.3SG	
13.4. Куй æй	зудæй	ранихъуардта	æма	
куй æй	зуд	-æй	ра- нихъуард -т -а	æма
dog	3SG.ENCL.GEN	know,can	PST.INTR.3SG	PREF swallow TR PST.TR.3SG and/but/for/that
бабæй	нæуæгæй	æрбацæуй		.
бабæй	нæуæг -æй	æрба- цæ -уй		
again/but	new	ABL	PREF go	PRS.3SG
13.5. Равардтан	бабæй	ин	еума	гинкъос , дуккаг ,
ра- вард	-т -ан	бабæй	ин	еума
PREF put,place	TR	PST.1PL	again/but	3SG.ENCL.DAT together roll seSUBJ
æртиккаг	...			
æртиккаг				
third				
13.6. Æрæллау	æй	, фал		
æр- æллау	æй	фал		
PREF consciousness	be.PRS.3SG	however		
фонсдаргути			хæдзарæмæ	цалинмæ
фонс	дар	-гу	-т -и	хæдзар -æмæ цалинмæ
cattle/property	have,keep/be.obliged/be.considered	PART.PRS	PL GEN/INESS	house ALL until,till
хъæрттан	, уæдмæ	нæмæ	еу	гинкъос дæр
хъæрт -т -ан	уæд	-мæ нæмæ	еу	гинкъос дæр
reach	TR	PST.1PL	then/be.IMP.3SG	ALL 1PL.ENCL.ALL ITER/one roll FOC
нæбал	байзадæй			.
нæ- =бал	ба- йзад -æй			
NEG =for.a.while/any.more	PREF stay	PST.INTR.3SG		
paragraph 14.				
14.1. Нæ	удзæлмæ	нæмæ		
нæ	удзæл	-мæ нæмæ		
NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL	distant.noise	ALL	1PL.ENCL.ALL	
ракастæй	Гæлæу æхуæдæг	, куйбæл	фæззуст	
ра- каст	-æй	æхуæдæг	куй -бæл	фæз- зуст
PREF look/read/seem	PST.INTR.3SG	3SG.REFL	dog	SUPER PREF angry

кодта	,	мах	ба	бахудта		медæмæ	.
код -т -а		мах	ба	ба- худ	-т -а	мед= -æмæ	
do TR PST.TR.3SG		we.NOM/GEN	CONTR	PREF name/invite	TR PST.TR.3SG	inside= ALL	
14.2. Устур авари	астæу	пеци	гур-гурæй	цæфстæй	арт		
устур авари	астæу	пец -и	гур-гур	-æй цæфст	-æй	арт	
big accident	waist/middle	stove GEN/INESS	crash,crack ABL	burn/stick	PST.INTR.3SG	fire	
14.3. Лæг	нæ	æрбадун	кодта				
лæг	нæ	æр- бад -ун	код -т -а				
man/husband	NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL	PREF sit	INF do	TR PST.TR.3SG			
мæ	мадæ	ин	хабар	ракодта			
мæ	мад -æ	ин	хабар	ра- код -т -а			
1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG	mother NOM	3SG.ENCL.DAT	event,affair	PREF do	TR PST.TR.3SG		
paragraph 15.							
15.1. Исæвардта	мин	Гæлæу мæ					
ис- æвард -т -а	мин	мæ					
PREF put,place	TR PST.TR.3SG	1SG.ENCL.DAT		1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG			
рæмбуйникъæдзи	гъолæ						
рæмбуйн -и	къæдз	-и	гъол	-æ			
elbow	GEN/INESS	bend,humpbacked	GEN/INESS	vertebra/???/ball/???/coin	NOM		
æ	бунати	ба	й	баста			
æ	бунат -и	ба	æй	баст -а			
POSS.3SG/3SG.ENCL.GEN	place	GEN/INESS	CONTR	3SG.ENCL.GEN	bind	PST.TR.3SG	
мæ	мадæ	ин	хъæбær				
мæ	мад -æ	ин	хъæбær				
1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG	mother NOM	3SG.ENCL.DAT	very/strong,sturdy				
райарфæ	кодта	æма					
рай- арф	-æ код -т -а	æма					
PREF depth/blessing/greetings/charm,spell	NOM do	TR PST.TR.3SG	and/but/for/that				
рацудан	нæхемæ						
ра- цуд -ан	нæхемæ						
PREF go	PST.1PL	1PL.REFL.ALL					
15.2. Гъолæ	ку	ивардта	Гæлæу	уæд			
гъол	-æ ку	ивард -т -а		уæд			
vertebra/???/ball/???/coin	NOM	when/if	put,place	TR PST.TR.3SG		then/be.IMP.3SG	
мин	хъæбær	фæрристæй	мæ				
мин	хъæбær	фæр- рист	-æй	мæ			
1SG.ENCL.DAT	very/strong,sturdy	PREF ache,hurt	PST.INTR.3SG	1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG			
цæстисугтæ	дær						
цæст -и	суг	-т -æ	дær				
eye	GEN/INESS	drop/stream/channel/tear/point/blade/branch/barb	PL NOM	FOC			

æруадæнцæ , **фал нурба еу минкый**

æр- уад -æнцæ фал нур ба еу минкый

PREF run/flow PST.INTR.3PL however now CONTR ITER/one little

мæ кеми æрцудтæн æма

мæ кеми æр- цуд -тæн æма

1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG consciousness/mood PREF go PST.INTR.1SG and/but/for/that

мæ зæрдæ нæуæгæй гинкъостæ

мæ зæрд -æ нæуæг -æй гинкъос -т -æ

1SG.ENCL.GEN/POSS.1SG heart NOM new ABL roll PL NOM

æрагурдта

æр- агурд -т -а

PREF look.for/try.to.obtain/demand TR PST.TR.3SG

15.3. **Фал кæми ... Разилдтон ма**

фал кæми ра- зилд -т -он ма

however where PREF turn/look.after TR PST.TR.1SG NEG/also/and/but/for/that

мæхе фæстæмæ и куймæ

мæхе фæстæмæ и куй -мæ

1SG.REFL.GEN/POSS.REFL.1SG back DEF dog ALL

15.4. **Е æхецæн æнцæд**

е æ- хецæн æнцæд

3SG/POSS.3SG without separate calm,stop.PART.PST/calm,lull/pressing,leaning

хустæй бацæуæн

хуст -æй ба- цæу -æн

sleep,lie/??? PST.INTR.3SG PREF go PRS.1PL/SUBJ.1PL/INF2/NMLZ

къæпхæни бун æма

къæпхæн -и бун -и æма

step/power(math)/class GEN/INESS bottom,base/heritage/ruin GEN/INESS and/but/for/that

не рдæмæ дæр нæ кастæй

не рд -æмæ дæр нæ каст -æй

NEG/POSS.1PL half,side ALL FOC NEG/1PL.ENCL.GEN/POSS.1PL look/read/seem PST.INTR.3SG

15.5. **Уойбæрцæ гинкъостæ**

уойбæрцæ гинкъос -т -æ

this.much,this.many roll PL NOM

бахуæргæй ма й

ба- хуæр -г -æй ма æй

PREF eat/eat.away,erode/wash.away/scratch.oneself CONV ABL NEG/also/and/but/for/that

мах цæмæн гъудан ?

мах цæмæн гъуд -ан

we.NOM/GEN why need/be.necessary PST.1PL